

Agnieszka Chojecka

Znaczenie terenów zielonych w przestrzeni publicznej oraz ich wpływ na jakość życia miejskiego

Rynek - Społeczeństwo - Kultura nr 1 (9), 48-54

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Znaczenie terenów zielonych w przestrzeni publicznej oraz ich wpływ na jakość życia miejskiego

The Importance of Green Areas in Public Places and their Impact on the Quality of Urban Life

Agnieszka Chojecka, Uniwersytet Śląski

STRESZCZENIE

Przestrzeń publiczna pełni istotną rolę w życiu każdego człowieka bez względu na wiek. Jednakże pewne elementy przestrzeni publicznej stanowią o jej przeznaczeniu, a tym samym posiada cechy umożliwiające korzystanie z niej w określony sposób. W pracy omówię znaczenie terenów zielonych w przestrzeni publicznej oraz ich wpływ na jakość życia miejskiego. Tereny zielone w przestrzeni miejskiej pełnią istotną rolę, gdyż poprawiają standard życia mieszkańców miast, przy ciągłym wzroście aglomeracji miejskiej. Powstają ogrody dachowe, skwery, bulwary, parczki, zieleńce przy budynkach mieszkalnych, jak również w okolicach innych obiektów poprawiając jakość życia człowieka. Tereny zieleni miejskiej w przestrzeni publicznej są obecnie istotnym składnikiem jej struktury oraz tworzą szczególną przestrzeń społeczną.

Public places perform a significant role in lives of people regardless their age. However some elements of the public area define its application, and at the same time the features of the place define its usage. The study presents the importance of green areas in public places and their influence on the quality of life in the city. The green areas play significant role because they improve the standard of living of the citizens in the cities that constantly extend their areas. There are created roof gardens, squares, boulevards, parks and lawns next to the residential and non-residential buildings which improve the standard of living. The green areas in the city public places are presently significant elements in the structure of public places and they create specific social areas.

ABSTRACT

Wstęp

Człowiek od wieków stanowi część przyrody, którą przekształcał, dostosowywał, wykorzystywał do swoich potrzeb. Tym samym przekształcał otaczającą go przestrzeń. Najpierw były to nieznaczne zmiany, a wraz z rozwojem technologii, przemysłu i urbanizacji ingerencja człowieka w środowisko wzrastała. W środowisku miejskim przyroda poprawia estetykę oraz jakość środowiska. Miejskie tereny zieleni to parki, zieleńce, bulwary, parczki przybłokowe i inne tereny zaliczane do terenów zieleni. Dlatego istotne jest właściwe zarządzanie przestrzenią miejską, gdyż „miasto jest specyficznym układem przestrzennym, w którym warunki życia ludzi wynikają ze sposobu zarówno zorganizowania życia, jak i ukształtowania przestrzeni miejskiej” (Czekaj, Wódz 1991: 7), a „niszczenie środowiska naturalnego powoduje niszczenie samego człowieka” (Sajdok, 1990: 132). W przestrzeni miejskiej zachodzą ciągłe zmiany. Przestrzeń jest dostosowywana do potrzeb mieszkańców, jak i „przestrzeń miasta kształtuje zarówno tryb życia mieszkańców (Kardasz, Możdżeń, Spychaj 2012: 7). Ponadto, „przestrzeń miasta stanowi swoistą scenę, na której rozgrywają się codzienne dramaty życia ludzkiego, naznaczone charakterystycznymi dla miesz-

czeństwa cechami społecznymi (Kardasz, Możdżeń, Spychaj 2012: 7). W przestrzeni miejskiej zachodzą ciągłe zmiany i wzajemne oddziaływanie przestrzeni i społeczeństwa. Czasami zmiany te są korzystne dla ludzi, a czasami społeczeństwo przekształca przestrzeń czyniąc sobie samym szkodę. Przestrzeń „jest wytwarzana przez ludzi w efekcie jej postrzegania, nadawania znaczeń i funkcji; stanowi ona rezultat procesów przestrzennej organizacji życia społecznego” (Czekaj, Wódz 1991: 8). Najbardziej zauważalne zmiany w przestrzeni miejskiej są w okresie rozwoju przemysłu, a tym samym rozwoju miast. „Wiek XIX to okres przemian gospodarczych, rozwoju techniki przemysłu transportowego. Powstanie wielkich fabryk spowodowało fale migracji ludności do miast. Wraz ze wzrostem uprzemysłowienia następowały procesy urbanizacji, powstawały coraz bardziej zaludnione miasta bez zaplanowanego układu urbanistycznego, o gęstej zabudowie” (Akincza, Knercer-Grygo 2012: 85). Ponadto „rozwój cywilizacji przemysłowej i urbanistycznej, niekontrolowany przez wiele wieków, spowodował dewastację środowiska przyrodniczego” (Barcik 1990: 136). Teza pracy brzmi: tereny zieleni są istotnym elementem w strukturze przestrzeni publicznej oraz wpływają na jakość życia w mieście. W pracy zostaną wykorzystane dotychczas zrealizowane badania oraz reinterpretacja dostępnej literatury naukowej.

Charakterystyka terenów zieleni i przestrzeni publicznej

Tereny zieleni stawały się doceniane. Ogródki działkowe, skwery przymieszkalne, bulwary, parczki i większe obszary zieleni zyskały na popularności i stały się pożądane przez mieszkańców. Tereny zieleni pozwalają na odpoczynek po codziennych zmaganiach, spędzenie wolnego czasu z dziećmi, czy też na relaks na ogródku działkowym. Tereny zieleni miejskiej stały się ważną kwestią w planowaniu przestrzeni miejskiej, gdyż nadają szczególny charakter miejscu oraz dźwigają standard życia. Obecnie zieleń stała się przez to elementem składowym miasta. Społeczeństwo pragnie mieszkać w okolicy dużych skupisk zieleni. Fakt ten jest wykorzystywany przez deweloperów sprzedających nieruchomości w okolicach parku, gdyż cena za takie mieszkania jest dość wysoka, a i mieszkania są pożądane przez konsumentów. Ponadto przebywanie wśród zieleni oddziałuje pozytywnie na człowieka.

Rozwój miast w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju wymusza oszczędną gospodarkę przestrzenną. Oszczędność ta jest realizowana poprzez zagęszczanie osad, przy jednoczesnym wzroście różnorodności przeznaczenia obszarów składowych. W kształtowaniu środowiska miejskiego ważnym elementem jest zapewnienie odpowiednich proporcji między obszarami zainwestowanymi i przyrodniczo czynnymi. Dlatego ważną rolę w rozwoju miast pełnią odpowiednio zaprojektowane plany gospodarcze uwzględniające zieleń jako przestrzeń publiczną. Obecnie władze państwa coraz większą uwagę poświęcają zagospodarowaniu przestrzennemu, ze szczególnym uwzględnieniem w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zielonych. Tereny te wymagają odpowiedzialnego zarządzania i umiejscowienia ich w projekcie. Skutkuje to tym, że zarządzanie terenami zieleni miejskiej jest zagadnieniem kompleksowym. Plany zagospodarowania przestrzennego mogą uwzględniać stworzenie nowej zieleni, przywrócenie zniszczonej zieleni już istniejącej lub wykorzystanie terenów zdegradowanych. „Miejskie tereny zieleni bezspornie klasyfikowane są jako istotny element systemu przestrzeni publicznych miasta. Parki i skwery wymieniane są na równi z placami i ulicami, jako strategiczny czynnik wyposażenia miasta w ogólnodostępne obszary dla zebrań i szeroko pojmowanej rekreacji, i innych przejawów aktywności mieszkańców miasta” (Sutkowska 2006: 186). „Człowiek jest immanentną częścią przyrody. Nie można rozpatrywać środowiska naturalnego w oderwaniu od człowieka. Istnieje sprzężenie zwrotne między oddziaływaniem człowieka na przyrodę, na środowisko naturalne a oddziaływaniem tegoż

środowiska na człowieka” (Sajdok 1990: 126).

Przez tereny zieleni miejskiej należy rozumieć „zespoły roślinności spełniające cele wypoczynkowe, zdrowotne i estetyczne, a w szczególności: parki, zieleńce, zieleń na placach, ulicach, zieleń izolacyjna i pracownicze ogrody działkowe” (*Ustawa o ochronie i kształtowaniu...* 1980). Natomiast zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie przyrody, tereny zieleni to „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym” (*Ustawa o ochronie przyrody* 2004). Zgodnie z tą definicją, zieleń pełni cztery główne funkcje: estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe oraz jest widoczny podział na ogólnodostępne, jak i o dostępie ograniczonym. Z obu definicji wynika, że tereny zieleni stanowią jeden z elementów układu przestrzeni miejskiej niezbędny dla prawidłowego rozwoju człowieka i pełnią funkcję wypoczynkową, estetyczną, osłonową i zdrowotną. Natomiast przestrzeń publiczna to „obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” (*Ustawa o planowaniu...* 2003). Z powyższej definicji wynika, że przestrzeń publiczna ma również za zadanie pozytywnie oddziaływać na życie mieszkańców uwzględniając ich miejsce zamieszkania. Dlatego istotny jest odpowiednio zaprojektowany plan zagospodarowania przestrzennego uwzględniający jak największy obszar zieleni, gdyż zrealizowany wpływa na przestrzeń i społeczeństwo. Z przeprowadzonej analizy definicji dotyczących terenów zieleni i przestrzeni publicznej można stwierdzić, że zieleń miejska jest istotnym elementem w przestrzeni publicznej oraz życiu człowieka. Ponadto oddziałuje pozytywnie na wizerunek miejsca zamieszkania, jak również na zdrowie ludzi. Zieleń miejska pełni sporo istotnych funkcji w przestrzeni publicznej. Poza tym kształtuje estetykę miejską, minimalizuje uciążliwość życia w mieście oraz wiele innych funkcji niezbędnych dla prawidłowego rozwoju człowieka oraz funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

Rodzaje terenów zieleni

Tereny zieleni dzielą się ze względu na pełnione funkcje oraz dostępność użytkowania. Tereny zieleni w przestrzeni publicznej, uwzględniając ich dostępność użytkowania, mogą być ogólnodostępne, z ograniczoną dostępnością oraz zamknięte. Tereny ogólnodostępne to przede wszystkim parki, zieleńce, bulwary, lasy komunalne. Natomiast ogólnodostępne, ale o specjalnym przeznaczeniu, to ogrody botaniczne i zoologiczne, natomiast zamknięte, to ogrody działkowe, zieleń prywatna. Ponadto dzieli się je również pod względem tworzenia, tzn. czy jest naturalna czy zaprojektowana i utrzymywana. Do naturalnej zieleni zaliczane są lasy, łąki, zieleń przy zbiornikach wodnych oraz izolacyjna. Natomiast do zieleni zaprojektowanej wlicza się zieleńce, parki, zieleń uliczną, cmentarze, ogródki działkowe, trawniki, klomby, bulwary. Natomiast zgodnie z innym podziałem, tereny zieleni w mieście podzielone zostały na pięć głównych kategorii, a te kategorie na podkategorie zgodnie z pełnionymi funkcjami i zadaniami (Pokorski, Siwiec 1998). Są nimi:

- tereny zieleni otwarte do wypoczynku biernego i czynnego, a w tej kategorii mieszczą się: parki spacerowo-wypoczynkowe, parki ludowe, zieleńce, bulwary i promenady;
- tereny zieleni specjalnego przeznaczenia, a w tym: pasy zieleni izolacyjnej, zieleń towarzysząca komunikacji, ogrody dydaktyczne, pracownicze ogrody działkowe, cmentarze, parki i ogrody zabytkowe;
- tereny zieleni towarzyszące różnym obiektom, zalicza się do nich: zieleń towarzysząca zabudowie osiedlowej i indywidualnej, towarzysząca obiektom usług kulturalno-społecznych, towarzysząca obiektom usługowo-handlowym i przemysłowym, towarzysząca obiektom usług gospodarczych bądź usług technicznych;
- tereny gospodarki ogrodniczej, rolnej i leśnej, do których wlicza się: gospodarstwa ogrodnicze oraz szkółki drzew i krzewów ozdobnych, gospodarstwa produkcyjne, gospodarstwa rolniczo-hodowlane lub lasy produkcyjne;
- tereny zieleni wypoczynkowo-wycieczkowe i turystyczne, a wlicza się do nich: bazy i ośrodki wypoczynkowe lądowe, przyłesne i przywodne oraz lasy komunalne tzn. parki leśne.

Zgodnie z takim podziałem każdy z wyżej wymienionych rodzajów zieleni spełnia określone zadania w mieście. Istotnym jest, aby istniała odpowiednia ilość terenów zieleni w stosunku do ilości mieszkańców w danym mieście.

Natomiast inny podział (Łukasiewicz, Łukasiewicz 2006) ze względu na funkcje i zadania zieleni miejskiej to:

- tereny zielni ogólnodostępnej – otwartej, a wlicza się do niej: parki miejskie, centralne, dzielnicowe, kultury i wypoczynku, zieleńce, zieleń publiczna, zieleń towarzysząca komunikacji miejskiej, promenady, bulwary, lasy komunalne, podmiejskie, izolacyjne, pasy przeciwwiatrowe;
- tereny zieleni o ograniczonej dostępności, do których zalicza się: ogrody botaniczne, zoologiczne, etnograficzne, działkowe, cmentarze (wyznaniowe, historyczne), parki i ogrody zabytkowe;
- tereny zielni towarzyszącej, do której wlicza się: zieleń osiedlową, przedogródki, ogród za domem, place gier i zabaw, zieleń przy żłobkach i przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich, przy wyższych uczelniach, zieleń towarzysząca obiektom kulturalno-społecznym, budynkom administracji państwowej, centralnej i terenowej;
- tereny produkcyjne;
- tereny zieleni wycieczkowo-wypoczynkowej, a w tym ośrodki wypoczynkowe, parki narodowe i krajobrazowe;
- tereny agroturystyczne.

Z powyższego wynika, że podział terenów zieleni jest ściśle powiązany z funkcjami, jakie pełnią na danym obszarze. Dlatego ważne jest prawidłowe rozplanowanie zieleni w mieście pod względem różnorodności biologicznej. Jak również pod względem powierzchni oraz samego rodzaju zieleni w danym miejscu, aby jak najlepiej mogły spełniać swoje funkcje. Tereny zieleni otwartej umożliwiają każdemu człowiekowi spędzenie czasu wolnego w każdej wolnej chwili, w przeciwieństwie do terenów zieleni o ograniczonej dostępności, z których nie każdy już może korzystać, ponieważ obowiązują godziny dostępu oraz mają one określone przeznaczenie. Ważne znaczenie mają również tereny zieleni przy obiektach budowlanych, gdzie można przysiąść, odpocząć, pomyśleć. Oprócz wymienionych terenów zielni, powstaje w Polsce zieleń w nietypowych dotychczas miejscach. Spowodowane jest to tym, że ludzie pragną relaksować się wśród przyrody, zielni. Powstają zielone tarasy na balkonach, ogrody na dachach budynków, autobusach. Zdjęcia 1, 2 oraz 3 przedstawiają zieleń wykonaną w takich miejscach.

Zdjęcie 1. Zieleni na dachu autobusu

Źródło: *Zielone dachy miejskich autobusów*, (2010) <http://gardenblog.pl/zielone-dachy-miejskich-autobusow/> [3.10.2013].

Zdjęcie 2. Zieleni wykonana na balkonie

Źródło: Alyson Hurt from Alexandria, Va., USA, (2013) <http://www.optigruen.pl/> [3.10.2013].

Zdjęcie 3. Zieleni wykonana na dachu budynku

Źródło: Alyson Hurt from Alexandria, Va., USA, (2013) <http://www.optigruen.pl/> [3.10.2013].

Analiza badań dotyczących postrzegania terenów zieleni przez społeczeństwo

Na podstawie powyższego podziału terenów zieleni pod względem ich dostępności można określić jakie funkcje spełniają w przestrzeni publicznej. Badania dowodzą, że tereny zieleni oraz ich wielkość „ma zasadniczy wpływ na jakość życia mieszkańców. Warto zatem omówić dziełnicę obszarów wpływu zieleni na człowieka, z zachowaniem podziału na ogólny stan zdrowia i aktywność fizyczną, redukcję stresu, rekonwalescencję po zabiegach operacyjnych i w czasie choroby, tolerancję wobec bólu, zmęczenie psychiczne i poprawę koncentracji” (Kosmala, Błaszczuk 2012). Wskazuje to, że tereny zieleni miejskiej pełnią wiele ważnych funkcji dla mieszkańców miast oraz wpływają bezpośrednio i pośrednio na ich życie. Obecnie ludzie żyją w ciągłym pośpiechu, co przyczynia się do życia w ciągłym stresie, nerwic, depresji. Dlatego dla ludzi bardzo ważny jest odpoczynek, relaks, rekreacja i miejsca umożliwiające spędzanie czasu wolnego w ten sposób. Zgodnie z wynikami Raportu Husqvarna dotyczącego postrzegania zieleni miejskiej przez społeczność polską, to 1/3 respondentów twierdzi, że w ciągu 10 najbliższych lat obszary terenów zieleni ulegną zmniejszeniu w miastach, kolejna 1/3 respondentów czuje, że stanie się to szybciej, a kolejna część respondentów uważa, że tereny zieleni nie ulegną pomniejszeniu. I tak 51% respondentów chciałoby, aby w miastach było więcej zielonych terenów, 56% respondentów twierdzi, że brakuje ścieżek rowerowych. Natomiast 54% respondentów jest zadowolonych z miejskich parków i terenów rekreacyjnych. Na pytanie dlaczego odwiedzają tereny zieleni respondenci z Polski wymienili na pierwszym miejscu spacer, następnie relaks, spokój i ciszę, złapanie świeżego oddechu oraz ucieczka przed stresem miejskim. Procentowo odpowiedzi respondentów przedstawiają się następująco: 53% spaceruje, 46% korzysta z zieleni dla relaksu, 43% ceni spokój i ciszę, natomiast 42% łąpie świeży oddech, pozbycie się stresu wskazało 36%. Natomiast 40% respondentów uważa tereny zieleni za istotną część struktury miasta oraz za czynnik pozytywnie wpływający na wizerunek miasta, a 74% jest gotowych zapłacić więcej za mieszkanie w zielonej okolicy (Global Garden Report 2012). Raport ten potwierdza fakt, że zieleń miejska jest ważnym czynnikiem wpływającym na postrzeganie miast przez jego mieszkańców, turystów czy inwestorów. Kolejne badania przeprowadzone na temat zieleni potwierdzają, że „tereny zieleni, obok obszarów historycznych (zabytkowych, starych miast) należą do ulubionych miejsc w każdym mieście. O dużej atrakcyjności parków świadczą także badania opinii

mieszkańców peryferyjnych osiedli. Są oni skłonni wybrać się na drugi koniec miasta, aby spędzać wolny czas w parkach. Wiadomo, że parki i inne tereny zieleni znajdują się zawsze w czołówce tzw. miejsc magicznych, szczególnych, otoczonych aurą tajemniczości i niezwykłości” (Kosmala, Błaszczuk 2012).

Funkcje terenów zieleni

W definicjach ustaw o ochronie przyrody, oraz o ochronie i kształtowaniu środowiska, tereny zieleni połączone są wspólnymi elementami, a są nimi funkcje oraz rodzaje tych terenów. Zgodnie z tym, tereny zieleni pełnią funkcje rekreacyjne, ekologiczne, wypoczynkowe, zdrowotne. Natomiast Aleksander Łukasiewicz i Szymon Łukasiewicz (2006: 13-19) wyróżniają takie role, jak: wpływ na klimat miejski i hałas, biologiczną, społeczno-wychowawczą, estetyczną i gospodarczą. Dokonując klasyfikacji terenów zieleni oraz analizy definicji można przyjąć, że najważniejsze funkcje terenów zieleni w przestrzeni publicznej to: rekreacyjno-wypoczynkowa, ekologiczno-ochronna, zdrowotna, estetyczna, dydaktyczna.

Funkcję rekreacyjno-wypoczynkową pełnią przede wszystkim parki, promenady, bulwary, lasy, ogrody, zieleni towarzysząca, które są ogólnodostępne. Tego typu zieleni umożliwia uprawianie sportu, spotkania towarzyskie, wycieczki, spędzanie czasu w samotności na łonie natury, jak i z rodziną czy znajomymi. Umożliwia wypoczynek czynny lub bierny. Umożliwia uprawianie sportów, spacerowanie alejami, spędzanie czasu w sposób bierny na ławce czy kocu relaksując się przy książce czy w każdy inny sposób. W ostatnim czasie, ludzie po zabieganym dniu pragną zrelaksować się wśród zieleni, blisko domu, dlatego na popularności zyskują zielone dachy i tarasy oraz inne miejsca z możliwością wykonania własnego kąta przyrodniczego. „Zielone dachy to nowa jakość w światowej architekturze miast. Roślinność na dachach, tarasach, parkingach, garażach jest zjawiskiem rozpowszechnionym w Europie Zachodniej i w USA. W Polsce zielone dachy rozpoczynają swój rozkwit” (*Badanie preferencji potencjalnych użytkowników...* 2009). Ponadto „zielone dachy mają bardzo dużo zalet, np. zmniejszają hałas uliczny, wytwarzają tlen, regulują wilgotność powietrza, spełniają funkcję rekreacyjną” (*Badanie preferencji potencjalnych użytkowników...* 2009). Zielone dachy zapewniają wypoczynek, a zapotrzebowanie na nie świadczy o potrzebie kontaktu człowieka z naturą. „Coraz więcej osób chce mieć własny „kawałek” zieleni. Ci, którzy nie mają działek, starają się zagospodarować dachy, balkony i tarasy tak, żeby mieć namiastkę przebywania wśród przyrody” (*Zielony taras, na dachu...* 2011),

co przedstawia zdjęcie 4. Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami „kupnem mieszkania w bloku z zielonym dachem zainteresowanych jest 65% respondentów, 29% raczej zdecydowałoby się na zakup takiego mieszkania, zaledwie 3% ankietowanych nie chciałoby kupić takiego mieszkania, i 3% badanych raczej nie byłoby zainteresowanych kupnem takiego mieszkania. Taki procentowy rozkład odpowiedzi może świadczyć o tym, że ankietowanym brakuje zieleni w miastach i dlatego chcieliby kupić mieszkanie w bloku z zielonym dachem” (*Badanie preferencji potencjalnych użytkowników...* 2009). W Polsce przykładem zielonego dachu może być wykonany dach warszawskiego Centrum Nauki Kopernik (zdjęcie 5).

Zdjęcie 4. Zieleń na dachu

Źródło: *Zielony taras, na dachu możemy posadzić trawę, kwiaty, małe krzewy lub drzewka*, (2011) <http://www.mmlublin.pl/371848/2011/5/26/zielony-taras-na-dachu-mozemy-posadzić-trawę-kwiaty-male-krzewy-lub-drzewka?category=magazyn> [25.06.2011].

Zdjęcie 5. Dach warszawskiego Centrum Nauki Kopernik

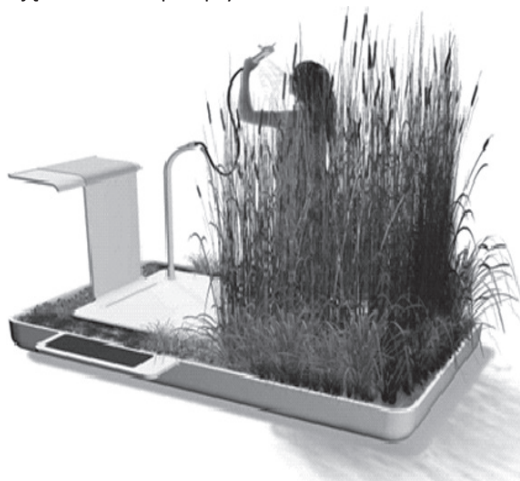

Źródło: *Zielone dachy w Polsce*, (2010) <http://gardenblog.pl/zielone-dachy-w-polsce/2010> [29.09.2013].

Ponadto „wiele badań potwierdza korzystny wpływ zielonych terenów rekreacyjnych na zdrowie mieszkańców miast, na wyższy poziom ich aktywności fizycznej i szybszą

zdolność do relaksowania się. Tereny zielone są dobrą alternatywą dla tras samochodowych tworząc ciągi przemieszczania się na terenie miasta (pieszo, na rowerach, rolkach), tzw. korytarze ruchu niezmotoryzowanego” (Czachowska 2013). Kolejnym nowatorskim pomysłem spędzania czasu w sposób wypoczynkowy w otoczeniu zieleni jest wykorzystanie zieleni pod prysznicem. Twórcami tego projektu są Jun Yasumoto, Vincent Vandembrouk, Olivier Pigasse, i Alban Le Henry (zdjęcie 6).

Zdjęcie 6. Zieleń pod prysznicem

Źródło: *mini ekosystem w łazience*, (2010) <http://gardenblog.pl/mini-ekosystem-w-lazience/> [20.09.2013].

Funkcja ekologiczno-ochronna terenów zieleni polega na obniżaniu zanieczyszczeń w środowisku, chroni przed hałasem, poprawia jakość wdychanego powietrza, a tym samym wpływa na zdrowie mieszkańców aglomeracji miejskich. Zieleń tłumi hałas, zmniejsza zanieczyszczenia w powietrzu przede wszystkim przy szlakach komunikacyjnych. Zieleń pochłania wytwarzane zanieczyszczenia i wydzielają fitoncydy. Dlatego ważny jest odpowiedni dobór roślinności, gatunek i wysokość drzew pochłaniających zanieczyszczenia i wzbogacających tlen, tak aby mogły spełniać swoją funkcję. Ponadto, zieleń chroni przed śniegiem, słońcem, pożarami, nawiewami pyłów, czy innych zanieczyszczeń. Zieleń łagodzi klimat, gdyż „drzewa i tereny zielone obniżają temperaturę w miastach oraz mają wpływ na opady i dostępność wody w skali lokalnej i regionalnej. Dzięki drzewom i terenom zielonym miasta zyskują czystsze powietrze – rośliny pełnią ważną rolę w sekwestracji (wychwytywaniu i magazynowaniu) węgla” (Czachowska 2013).

Funkcja zdrowotna zieleni polega na ochronie ludzi przed szkodliwymi czynnikami wytwarzanymi przez miasto. Dlatego istotne jest, aby dobrze dobrać roślinność uwzględniając miejsce, w jakim ma powstać. Zieleń chroni mieszkańców przed dymem powstającym przy szlakach ko-

munikacyjnych, przed wiatrem oraz nadmiernym słońcem. Wpływa również na wilgotność powietrza oraz na jakość i wilgotność gleby, co z kolei wpływa na mikroklimat, który jest istotny dla zdrowotności mieszkańców miast. Ponadto poprawia stan zdrowia psychicznego i fizycznego. Tereny zielni pełniące funkcję zdrowotną są miejscami wypoczynku biernego i aktywnego, umożliwiają wypoczynek codzienny oraz różną aktywność sportową, zapewniają kontakt z naturą, zapewniają odprężenie psychiczne po całym dniu pracy, co ma również olbrzymie znaczenie dla zdrowia mieszkańców miast. Sprzyjają utrzymywaniu i pogłębianiu więzi rodzinnych, gdyż dają możliwość na swoim terenie zabawy z dziećmi, spotkań rodzinnych, wycieczek rodzinnych. Jednocześnie sprzyjają nawiązywaniu relacji społecznych poprzez kontakt z innymi ludźmi. Zieleń wpływa na stan zdrowia psychicznego oraz fizycznego, a tym samym pełni funkcję zdrowotną.

Funkcja estetyczna polega głównie na nadaniu miastu specyficznego charakteru. Dobrze zaplanowana zieleń podkreśla architekturę danego miejsca oraz jest dopełnieniem całości kształtu danego terenu. Jak już wspomniałam wyżej, w obecnych czasach atrakcyjne stają się ogrody na tarasach, ogrody przy mieszkaniach znajdujących się na partach budynków, ogrody na balkonach i w innych miejscach umożliwiających ich wykonanie. Dzieje się tak dlatego, że ludzie nie mają czasu wyjść po pracy relaksować się wśród przyrody, a każdy pragnie choć chwilę spędzić wśród zieleni, gdzie może się odprężyć. Ogrody w takowych miejscach poprawiają wizerunek danego obiektu oraz wpływają na jego atrakcyjność. Ponadto wraz z porami roku zieleń zmienia swój wygląd, co tylko urozmaica wygląd danego terenu. Funkcja estetyczna zieleni polega również na zastąpieniu elementów nieatrakcyjnych i nieciekawych. I tak na przykład, zieleń przeznaczona do obniżania hałasu „podnosi estetykę już istniejących ekranów akustycznych” (Czachowska 2013). Natomiast pnącza na budynkach zastępują nieciekawą architekturę i ozdabiają miejsca pełniąc w ten sposób funkcję estetyczną.

Funkcję dydaktyczną pełnią przede wszystkim ogrody botaniczne, zoologiczne i etnograficzne. Ponadto ogrody zabytkowe, cmentarze wojenne czy pamiątkowe również pełnią funkcję dydaktyczną. Kontakt człowieka z naturą uczy go szacunku dla zieleni. Zieleń w mieście jest wykorzystywana do prowadzenia edukacji, zarówno przyrodniczej, jak i ekologicznej, poprzez prezentacje ekosystemów i poszczególnych gatunków. Ponadto zieleń umożliwia prowadzenie prac naukowych w postaci badań nad roślinnością i innych badań naukowych i przez to pełni również funkcję dydaktyczną.

Posumowanie

Przedstawiona wyżej analiza literatury i badań prowadzi do następującej konkluzji, że tereny zieleni są istotnym elementem w strukturze przestrzeni publicznej oraz wpływają na jakość życia w mieście. Odpowiednie kształtowanie, rozwój i planowanie przestrzenne terenów zieleni w przestrzeni publicznej ma olbrzymie znaczenie dla mieszkańca miasta, gdyż tereny te wpływają na kondycję psychiczną i fizyczną człowieka. Opierając się na powyższym można stwierdzić, że tereny zielni pełnią wiele istotnych funkcji w życiu społeczności miejskiej. Dla prawidłowego rozwoju człowieka istotny jest kontakt z naturą. Ponadto zieleń sprzyja nawiązywaniu kontaktów między jej użytkownikami, umożliwia spędzanie czasu z rodziną, przyjaciółmi, a osobom samotnym nawiązanie kontaktów z innymi użytkownikami danego terenu zieleni. O zapotrzebowaniu na tereny zielni świadczy powstająca zieleń na dachach różnych obiektów tzw. zielone dachy. Zielone dachy „są potrzebne we współczesnym świecie. Mieszkańcy miast potrzebują miejsca, gdzie w każdej chwili mogą odpocząć i zrelaksować się w przyrodzie bez konieczności dalszego wyjazdu” (*Badanie preferencji potencjalnych użytkowników... 2009*). Aby zieleń stanowiła istotny element w układzie przestrzeni publicznej oraz mogła spełniać swoje funkcje, ważny jest jej wygląd i jakość. Zieleń miejska daje możliwość mieszkańcowi miasta na kontakt z naturą, a przez to wyciszenia się, odprężenia i wypoczynku z dala od zgiełku miasta. Jednakże, aby zieleń mogła pozytywnie oddziaływać na człowieka i same środowisko musi być zadbane. Dlatego istotne jest odpowiednie dbanie o tereny zielni przez jej użytkowników, właścicieli oraz władze miasta. Stanowi ona enklawę spokoju dla mieszkańców miast oraz jest wizytówką danego miasta czy osiedla. Ponadto „tereny zieleni w polskich miastach zajmują większą część powierzchni niż w pozostałych krajach co potwierdzone jest w dokumentacji międzynarodowych organizacji, np. Europejskiej Agencji Środowiska w 2002 r.” (Kosmala, Błaszczuk 2012). Fakt ten jest również istotny w rozwoju miast i planowaniu zagospodarowania przestrzennego „z uwzględnieniem zieleni miejskiej i jej rozwoju w przyszłości, włączanie mieszkańców w planowanie, rozwój i ochronę zieleni, realizowanie nowatorskich, innowacyjnych projektów związanych z zielenią” (Czachowska 2013).

Bibliografia

1. Akincza M., Knercer-Grygo U., (2012) *Tereny zieleni w przestrzeni miejskiej – fanaberia czy uzasadniona potrzeba* [w:] Kardasz C., Możdżeń J., Spychaj M., red., *Miasto jako fenomen społeczny i kulturowy*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Mikołaja Kopernika.
2. Alyson Hurt from Alexandria, Va., USA, (2013) <http://www.optigruppen.pl/> [3.10.2013].
3. *Badanie preferencji potencjalnych użytkowników zielonych dachów*, (2009) <http://dachy.info.pl/branza/badanie-preferencji-potencjalnych-uzytkownikow-zielonych-dachow/>, „Dachy” nr 1 (109) /2009 [29.09.2013].
4. Barcik A., (1990) *Aksjologiczne ujęcie środowiska jako przestrzeni życiowej człowieka* [w:] Wódz J., red., *Problemy świadomości ekologicznej*, Katowice: Śląski Instytut Naukowy.
5. Czachowska A., (2013) *Zielone miasta – w stronę przyszłości!* http://www.miejskajazda.pl/o-akcji/8_Sendzimir.pdf [3.10.2013].
6. Czekaj K., Wódz J., (1991) *Miasto – ekologia społeczna – patologia społeczna*, Katowice: Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego, nr 1241.
7. Global Garden Report, (2012) http://www.husqvarna.com/files/articles/Global_Garden_Report_2012.pdf [30.09.2013].
8. Kosmala M., Błaszczuk M., (2012) *Społeczny wymiar zieleni i jej wpływ na jakość życia mieszkańców miast*, „Przegląd Komunalny”, nr 8 (251)/2012, <http://e-czytelnia.abrys.pl/?mod=tekst&id=15037> [30.09.2013].
9. Łukasiewicz A., Łukasiewicz S., (2006) *Rola i kształtowanie zieleni miejskiej*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
10. *Mini ekosystem w łazience*, (2010) <http://gardenblog.pl/mini-ekosystem-w-lazience/> [20.09.2013].
11. Pokorski J., Siwiec A., (1998) *Kształtowanie terenów zieleni*, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.
12. Sajdok K., (1990) *Świadomość ekologiczna a etyka środowiska* [w:] Wódz J., red., *Problemy świadomości ekologicznej*, Katowice: Śląski Instytut Naukowy.
13. Sutkowska E., (2006) *Współczesny kształt i znaczenie zieleni miejskiej jako zielonej przestrzeni publicznej w strukturze miasta – przestrzeń dla kreacji* [w:] Gliński J., red., *Teka architektury, urbanistyki i studiów krajobrazowych Tom II*, Lublin: Wydawnictwo Akademii Rolniczej.
14. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, art. 2 pkt 6, Dz. U. z 2003 r., nr 80, poz. 717.
15. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska, art. 3 ust. 15, Dz. U. z 1980 r., nr 3, poz. 6.
16. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, art. 5 ust. 21, Dz. U. z 2004 r., nr 92, poz. 880.
17. *Zielone dachy miejskich autobusów*, (2010) <http://gardenblog.pl/zielone-dachy-miejskich-autobusow/> [3.10.2013].
18. *Zielone dachy w Polsce*, (2010) <http://gardenblog.pl/zielone-dachy-w-polsce/2010> [29.09.2013].
19. *Zielony taras, na dachu możemy posadzić trawę, kwiaty, małe krzewy lub drzewka*, (2011) <http://www.mmlublin.pl/371848/2011/5/26/zielony-taras-na-dachu-mozemy-posadzić-trawę-kwiaty-male-krzewy-lub-drzewka?category=magazyn> [25.06.2011].